ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

«Կրթության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու անհրաժեշտության վերաբերյալ

«Կրթության մասին» օրենքում փոփոխություն և լրացումներ կատարելու անհրաժեշտությունը պայմանավորված է հետևյալ սկզբունքով՝ պետությունը պետք է դասագրքերով ապահովի բոլոր տարրական դասարանների աշակերտներին հավասար հիմունքներով, անկախ նրանից, հաճախում են իրենք պետական թե ոչ պետական հանրակրթական դպրոց:

Ներկա իրավիճակը

«Կրթության մասին» օրենքը[1] սահմանում է, որ «Պետական հանրակրթական դպրոցների առաջինից չորրորդ դասարանների աշակերտներին պետությունը պետական բյուջեի միջոցների հաշվին անվճար ապահովում է տարրական ընդհանուր կրթական ծրագրերով նախատեսված դասագրքերով[2]:»:

Համաձայն ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի տվյալների[3] 2020/2021 թ. ուսումնական տարում Հայաստանում գործում էր 1 402 հանրակրթական դպրոց, որոնցից 1 354-ը պետական են, 48-ը՝ ոչ պետական: Հանրակրթական դպրոցներում 1-4 (տարրական) դասարանների քանակը կազմում է՝ 8 051, որից 7 724-ը պետական դպրոցների դասարաններն են, 327-ը՝ ոչ պետական: Հանրակրթական դպրոցների 1-4 (տարրական) դասարանների աշակերտների թվաքանակն 155 673-ն է, որից 151 655-ը սովորում է պետական դպրոցներում, իսկ 4018-ը՝ ոչ պետական:

Պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատությունները ստանում են համապատասխան դասագրքերը համաձայն ներկայում գործող «ՀՀ ուսումնական հաստատությունները դասագրքերով ապահովելու և հանրակրթական առարկաների դասագրքերը հրատարակելու կարգի»[4]: Կարգում ներկայացված է հանրակրթական առարկաների դասագրքերի և նրանց համապատասխան ուսուցչի ձեռնարկների հրատարակման ու բաշխման գործընթացը՝ դպրոցների համապատասխան քայլերն ու գործողությունները դասագրքերի ձեռքբերման ընթացքում, ինչպես նաև ՀՀ կրթության, գիտության,

---

[1] «Կրթության մասին» 1999 թվականի ապրիլի 14-ի ՀՕ-297 օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ կետը

[2] 2021-2022 ուսումնական տարում հանրակրթական ծրագրեր իրականացնող հաստատություններում գործածության երաշխավորված դասագրքերի ցանկը՝ https://escs.am/files/files/2021-03-16/9cb218e45afdc03766c20b56359e64a7.pdf ; դասագրքերը նախատեսված են հետևյալ առարկաների համար՝ https://escs.am/files/files/2021-09-02/f610b1e216a229cb42331526f0d52ecf.pdf

[3] Հայաստանի Հանրապետության վիճակագրական կոմիտե (2021), **Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական վիճակը 2021 թ. հունվար-մարտին, Սոցիալ-ժողովրդագրական հատված,** էջ. 208-221, հասանելի է՝ https://armstat.am/file/article/sv_03_21a_5130.pdf հղումով:

[4] ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2009 թվականի օգոստոսի 21-ի «ՀՀ ուսումնական հաստատությունները դասագրքերով ապահովելու, հանրակրթական առարկաների դասագրքերը հրատարակելու և հանրակրթության պետական չափորոշչին դասագրքերի համապատասխանության գնահատման առարկայական հանձնաժողովների ձևավորման կարգը հաստատելու մասին» N 752-Ն հրամանը: Ներկա պահին շրջանառվում է նաև նոր կարգի նախագիծը, որը հասանելի է սույն հղումով՝ https://www.e-draft.am/projects/3488/about

մշակույթի և սպորտի նախարարության գործողությունները, որպես գործընթացը համակարգող և վերահսկող մարմին:

Ամեն տարի համաձայն ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարի համապատասխան հրամանի,[5] որով հաստատվում է կրթական հաստատությունների աշակերտների համար դասագրքերի և ուսումնական գրականության ձեռքբերման ցանկը[6] միջինում ձեռք է բերվում քանակով մոտ 767,715.6 հատ դասագիրք և ուսումնական գրականություն, որի տարեկան միջին գինն է 906,573,541.2 ՀՀ դրամ[7]:

Ոչ պետական դպրոցները իրենց դասագրքային ֆոնդը կարող են ձեռք բերել վճարովի սկզբունքով հրատարակչություններից: Այնուամենայնիվ, բավականին երկար ժամանակ ՀՀ Ազգային Ժողովի գիտության, կրթության, մշակույթի, սփյուռքի, երիտասարդության և սպորտի հարցերի մշտական հանձնաժողովը շարունակում է ստանալ բողոքներ ոչ պետական դպրոցների ներկայացուցիչներից համապատասխան դասագրքերի ձեռքբերման ընթացքում ծագող խնդիրների վերաբերյալ հավասարության և թափանցիկության բացակայության առումով: Այդ դպրոցների ներկայացուցիչների և ոլորտի փորձագետների կարծիքով՝ դասագրքերի ձեռքբերման գործընթացը իրականացվում է առանց զեղչային պայմանների կամ գնային արտոնությունների, ինչը դրդում է որոշ դպրոցներին ձեռք բերել այդ դասագրքերը երկրորդային շուկայից, ինչը իր հերթին խթանում է ստվերային շուկայի զարգացումը:

Համաձայն օրենքի[8]դասագրքերը տրամադրվում են ոչ թե դպրոցներին, այլ աշակերտներին դպրոցների միջոցով: Եվ պետական և ոչ պետական դպրոցները կրթական գործընթացն իրականացնում են համաձայն հանրակրթության պետական չափորոշիչների, ուստի, տարբեր կազմակերպական-իրավական ձև ունեցող դպրոցներ հաճախող աշակերտների իրավունքները չպետք է տարբերվեն: Հետևաբար, դասագրքերի տրամադրման գործընթացը չպետք է պարունակի տարբերակում՝ օրենքը պետք է վերաբերի ՀՀ բոլոր սովորողներին՝ անկախ իրենց ուսումնական հաստատության կազմակերպաիրավական ձևից, ապահովելով երեխաների կրթության իրավունքը: ՀՀ ոչ պետական դպրոցներում սովորող աշակերտները ևս ՀՀ Սահմանադրությամբ օժտված են կրթության իրավունքով:[9] Հետևաբար դասագրքերի տրամադրման հարցում պետական քաղաքականությունը պետք է լինի համընդհանուր, բացառելով խտրականությունը:

---

[5] ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 2021 թվականի մարտի 16-ի ««Հայաստանի Հանրապետության 2021 թվականի պետական բյուջեի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի բյուջետային ծախսերի «Հանրակրթության ծրագրի /1146 դասիչ/ «Կրթական հաստատությունների աշակերտներին դասագրքերով և ուսումնական գրականությամբ ապահովում»» 11016 միջոցառման շրջանակներում դասագրքերի ձեռքբերման ցանկը հաստատելու մասին» N 396 - Ա/2 հրամանը, հասանելի է՝ https://escs.am/files/files/2021-03-23/440f9da50dbf46a9cd6232d16d7bd6da.PDF հղումով:

[6] ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի 2021 թվականի ապրիլի 5-ի N 481-Ա/2 հրաման, հասանելի է՝ https://escs.am/files/files/2021-04-15/3ed33c944064106da411ba84c988a556.pdf հղումով:

[7] Հաշվարկված է հաշվի առնելով սույն փաստաթղթի հղումների բաժնի վեցերորդ կետում նշված հրամանի և դրան հաջորդող նույն հրամանի 2020, 2019, 2018 թթ. տվյալները, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 2016 թվականի ապրիլի 21-ի N 496-Ն որոշման Հավելված N 1-ի տվյալները:

[8] «Կրթության մասին» 1999 թվականի ապրիլի 14-ի ՀՕ-297 օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ կետը

[9] **ՀՀ սահմանադրություն**, Հոդվ. 38, Կրթության իրավունքը, կետ 1, 22.12.2015

Առաջարկություններ

Ելնելով վերոգրյալից առաջարկվում է «Կրթության մասին» օրենքի 6-րդ հոդվածի 4-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ՝ «4. Տարրական հանրակրթական ծրագիր իրականացնող ուսումնական հաստատությունների առաջինից չորրորդ դասարանների սովորողներին պետությունը պետական բյուջեի միջոցների հաշվին անվճար ապահովում է տարրական ընդհանուր կրթական ծրագրով նախատեսված դասագրքերով:»:

Ոչ պետական դպրոցների աշակերտներին պետության կողմից դասագրքերով ապահովելու քաղաքականությունը կիրառվում է մի շարք երկրներում, օրինակ՝Ռուսաստանում[10], Ֆինլանդիայում[11], Էստոնիայում[12], Ավստրիայում[13], Բուլղարիայում[14], Ռումինիայում[15] և այլն:

Ակնկալվող արդյունքը

- Պետությունը ապահովում է ՀՀ բոլոր աշակերտների կրթության իրավունքը՝ անկախ իրենց կողմից հաճախած հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների կազմակերպաիրավական ձևից:
- Դադարում է երկրորդային շուկայից դասագրքերի ձեռքբերման գործընթացը, նվազում են կոռուպցիոն ռիսկերը:

---

[10] **Федеральный закон об образовании в Российской Федерации**, статья 8, *Полномочия органов государственной власти субъектов Российской Федерации в сфере образования*, пункт 1, часть 6, http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102162745

[11] European Commission, National Education Systems, Finland, Organisation of Private Education, available at https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/finland/organisation-private-education_en , Early childhood and school education funding, available at https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-25_en

[12] European Commission, National Education Systems, Estonia, Funding in education, available at https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/estonia/funding-education_en , Early childhood and school education funding, available at https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-24_en

[13] European Commission, National Education Systems, Austria, Early childhood and school education funding, Contributions in kind, available at https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-1_en , Federal Ministry for Education, Science and Research, Sonja Hinteregger-Euller, **Austria's Textbook Initiative,** available at https://www.fraus.cz/file/edee/dokumenty-ke-stazeni/pref/sonja_hinteregger-euller_austrias_textbook_initiative_pref2019.pdf

[14] European Commission, National Education Systems, Bulgaria, Early childhood and school education funding, available at https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-12_en

[15] European Commission, National Education Systems, Romania, Early childhood and school education funding, available at https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-and-school-education-funding-64_en